

Ma is fasiszták – kommunisták uralják Romániát

Túl sok a megválaszolatlan kérdés

Úgy tűnik, a Románia demokratizálásáról 1989. december végén táplált remények szétfoszlottak.

A román „forradalom” után több helyzetértékelőnek is az volt a véleménye, hogy az ottani események a társadalmi rendszer gyorsabb és radikálisabb megváltozását hozhatják, mint ahogy azt a szovjet tömb más államaiban látjuk.

A történéseket figyelemmel követők kétségei igen hamar megjelentek.

Az ország új vezetőinek ellentmondásos nyilatkozatai és határozatai az adott korszak átmeneti voltából is eredhettek, amelyek természetesen kaotikus vonásokkal is bírtak. De túl sok dolog maradt mindmáig tisztázatlan.

Például nem lehet tudni, hogyan fogták el a Ceaușescu házaspárt. Ennek tanúi, akiknek meg kellett volna erősíteniük a történekről szóló utolsó változatot, ellentmondó nyilatkozatokat adtak.

Aztán vajon miért lett öngyilkos a titkos per bírója, aki halálra ítélte őket? Már ha halála valóban öngyilkosság eredménye volt.

Nem tudni, hány áldozata volt a temesvári (román neve Timișoara, a német pedig Temeschwar) vérfürdőnek, mint ahogy azt sem, hány embert gyilkoltak meg az egész országban.

Vajon milyen céllal terjesztik azt a hazugságot, mely szerint Temesváron csak a szekuritáé lőtt a népre, a katonaság nem? Ezeknek a forró napoknak vannak szemtanúi, akik tanúsítják, hogy a szekusok megölték azokat a katonákat, akik nem voltak hajlandók az emberekre löni.

A Nemzeti Megmentési Front (Frontul Salvării Naționale) létrejötte után az utcai harcokról szólva vajon miért kerülték el a „szekuristák” szó említését, és cserélték azt fel a „terroristák” megnevezéssel?

Az új vezetés vajon miért december 22-ét tekinti a forradalom napjának, noha az 16-án kezdődött Temesváron?

Nem ismeretes, hogy milyen szerepe volt, és főképp: milyen szerepe van jelenleg Romániában a katonaságnak.

Mély hallgatás rejtje a Ceaușescu család által nyugati bankokban elhelyezett hatalmas pénzüsségeket. Ugyanezt lehet mondani a kommunista párt vagyonának a sorsáról is.

Nem tudható, hogy Ceaușescu volt fasiszta-kommunista rezsimjének hány magasrangú tisztségviselőjét tartóztatták le, különösen, hogy sokuknak még a nevét sem igen ismerjük.

A helyi hatalom korábbi urainak a sorsa sem közismert. Közülük hányan tarthatták meg vajon állásukat, illetve hányan kaptak újakat a régiiek helyett?

De mindenekelőtt azt nem tudjuk ma sem, mi történt az állambiztonsági szervek embereivel. Pacepa tábornok, Ceaușescu titkosszolgálati osztályának volt főnöke *Orizonturi roșii* (Vörös horizontok) címmel megjelent könyvében leírja, hogy 1978-ban, abban az évben, amikor ő Nyugatra szökött, a szekusok száma Romániában már elérte a hetvenezret. Ezek közül most alig néhány tucatot állítottak bíróság elé a decemberi mészárlásokban való részvételükért.

Hol vannak a többiek?

Úgy tudják, hogy némelyeket átvett a hadsereg, a rendőrség, az új információs szolgálat, mások viszont civil állásokba mentek vissza.

Következésképp ezek az emberek, akik Sztálin után Európa legsötétebb diktatúrájának fő támaszai voltak, akiket külön arra idomítottak, hogy megvalósítsák Ceaușescunak a homogén társadalomról szóló lázalmát, egyszerűen eltűntek a látókörünkől anélkül, hogy bárki felelősségre vonta volna őket.

Nagyon valószínű, hogy nem a hegyekben kell keresni őket – ahogy ezt állították az új „demokratikus” hatalom beiktatásakor –, hanem irodákban. Esetleg olyan állás birtokában, amely az álcázásukat szolgálja, bár valószínűleg erre nincs is szükség.

Én személyesen ismerem egy szekus esetét, akit új civil funkciójában „szolgálati érdekből” Nyugat-Németországba küldtek látogatóba.

Ugyancsak Pacepa könyvéből tudjuk, hogy a román emigrációt elárasztották Ceaușescu ügynökei. Miután a könyv szerzője menedéket kapott az Amerikai Egyesült Államokban, az egész nyugati román kémhálózatot felszámolták.

Most, amikor – mint mondják – összeomlott az egész diktatórikus rendszer, miként lehet az, hogy egyetlen csausizta ügynököt sem lepleztek le Nyugaton?

Lehet, hogy most közülük némelyek hazamennek, és a politikai életben keresik a helyüket.

Ceaușescu erről is Hitlerhez hasonlóan gondolkodott. Úgy vélte, hogy a más országokbeli románok ideológiai nézeteiktől és kapott állampolgárságuktól függetlenül az általa elgondolt értelemben jó románok maradnak, és be kell vonni őket az azokért az érdekekért folyó munkába, amelyeket ő Románia érdekeinek gondolt. Ennek érdekében nem fukarkodott országa pénzével.

A közös pont, amelyhez a legtöbb támogatót talált a román emigrációban, az ország etnikai homogenizálására való törekvése volt. A nyugati román kiadványok többségében erről írtak gyakorlatilag nem különböznek a Romániában megjelenő uszító dolgozatoktól. Amikor az emigráció sajtója a hazai emberi jogok hiányáról beszélt, a legtöbb esetben hozzátették, hogy a kisebbségek helyzete egyáltalán nem kedvezőtlenebb a többségi lakosságénál, mert az elnyomás mindenkire egyformán ránehezedik.

Néhány konkrét eset kapcsán vizsgáljuk meg közelebbről a dolgot.

A Scandinavian Center for Monitoring Human Rights in Transilvania (az Erdélyi Emberi Jogokat Ellenőrző Skandináviai Központ) nevű szervezet dániai magyar nemzetiségű tagjait névtelen telefonhívások a romániai „forradalom” után is többször megfenyegették. Az a román szervezet, amelyhez a magyarok együttműködési javaslattal fordultak, még csak nem is válaszolt a megkeresésre.

Folyó év januárjában a Göteborgi Magyar Egyesület elnöke egy névtelen telefonhívást kapott. A hívó az egyesület által szervezett kiállítás azonnali bezárását követelte, amely a történelmi múltból, de főleg az erdélyi magyar kisebbség kultúrájából mutatott be képeket.

Néhány nap múlva egy másik névtelen telefonáló a kiállítás gazdájával, a Göteborgi Központi Könyvtárral közölte, hogy bombát helyeztek el az egyik helyiségében. A rendőrség kiürítette a könyvtárat, de bombát nem találtak.

Jómagam, e sorok írója, nem ismerem az Európa más részein fennálló helyzetet, de semmi indokom nincs azt feltételezni, hogy az másutt a göteborgitól sokban különbözne.

A rendszer dolgozik tehát ma is, még ha néha amatőrök is kiveszik részüket a munkából.

A népi forradalomtól a bukaresti politikusok „forradalmáig”

Köztudott, hogy a diktatúra elleni mozgolódás Temesvár erdélyi városban kezdődött az ottani református parókia előtt. Ennek a vallásnak a hívei Romániában csaknem kizárólag magyarok.

A papot, Tőkés Lászlót az állambiztonsági szervek már nyolc hónapja zaklatták a romániai emberi jogok lábbal tiprásáról, a kisebbségek elnyomásáról és az egyházak szabadságának hiányáról szóló nyilatkozatai miatt, amelyek külföldre is eljutottak. A lelkeszt felszólították, hogy hagyja el a várost, amit viszont ő megtagadott.

Az állami szervek elhatározták, hogy erőszakkal eltávolítják. A református magyarok már néhány nappal a véres események előtt egy állandó élő falat alkottak a parókia körül. Az emberek száma napról napra nőtt, különböző vallásúak és nemzetiségűek is csatlakoztak. December 16-án már a többségük román volt.

Miután a szekuritáte emberei behatoltak a parókiára, és bántalmazták Tőkés Lászlót és állapotos feleségét, az addig passzív ellenállásból egy tüntetés robbant ki, amely megismétlődött a következő napokon, áterjedt Arad városára is, majd később a fővárosra, valamint különböző más erdélyi városokra.

Egy biztos: ha a hadsereg, a passzivitás egy rövid periódusa után nem csatlakozott volna az ország új vezetéséhez, a népi forradalmat egy általános vérfürdőbe fojtották volna, és Temesvár városát eltörölték volna a föld színéről, ahogy az Ceaușescu terveiben szerepelt.

A televízió képernyőjén az első napokban megjelent számos arc fokozatosan eltűnt, de megmaradt a jelenlegi elnök, Ion Iliescu, akiről már jóval korábban lehetett tudni, hogy Gorbacsov valószínű kedvence Ceaușescu kicserélésére.

A Nemzeti Felszabadítási Front az ország demokratizálását ígérte, jogokat az egész lakosságnak, és hangsúlyozta a maga ideiglenes és múlandó jellegét, mondván, hogy az országot csak az első szabad választásokig kívánja vezetni.

Létrejötték a Front helyi szervei, amelyekben új színekre festve az előző hatalom számos alakja is megjelent. Sok helyen a lakosság nyomására ezeket legalább részben sikerült kicserélni, így tömegdemonstrációk eredményeként Temesváron is.

Egy sor új újság jelent meg, többségük a régiék átalakításával, amelyek egy átmenti időszak után új stílusban kezdtek írni. És mind helyi szinten, mind pedig központilag megkezdődtek a személyes harcok a hatalom megőrzéséért, megkaparintásáért és szétosztásáért.

Megkezdődött a különböző pártok és szervezetek kialakítása. Közöttük újra megjelent a régi (főleg a két világháború között aktív) Vasgárda, amely egy kiáltványban bejelentette: be fogják bizonyítani, hogy Hitler napjainkban is él.

A Front egy sor Ceaușescu által hozott antidemokratikus törvényt hatályon kívül helyezett, és az az alkotmány érvénytelenségének feltételei között kezdte kormányozni az országot, ígéretet téve egy új, demokratikus alkotmány kidolgozására.

Egy sor frissen hozott intézkedést később visszavontak, például a kommunista párt megszüntetésére vonatkozót, mások alkalmazhatatlanoknak bizonyultak, mint az, amely a tüntetéseket csak ünnepnapokon és a munkaidő után engedélyezte volna, és erre a célra két parkot jelölt ki Bukarestben.

A konkrét intézkedések azonban, amelyek rendeltetése az lett volna, hogy megvalósítsa az ígért demokratizálást, késtek.

Januárban a Ceaușescu rezsimmal szembeni ellenállás két ismert személyisége, Doina Cornea és Dumitru Mazilu elhagyták a frontot.

Doina Cornea kolozsvári (rom: Cluj; ném.: Klausenburg) egyetemi tanárt többször letartóztatták, és hosszú ideig volt házi őrizetben. Neve a decemberi tüntetések idején egész Erdélyben együtt visszhangzott a Tőkés Lászlóval.

Doina Cornea kijelentette, hogy a Front nem tiszteli demokratikus kötelezettségeit, amelyek mellett eleinte elkötelezte magát, hogy megkaparintotta a tömegkommunikáció eszközei fölötti ellenőrzést, és a különböző vállalatoknál létrehozott tanácsok révén nyomást gyakorol a munkásokra.

Mazilu a lemondása során kijelentette, hogy a Front munkájában továbbra is sztálinista módszerek működnek, a sajtó pedig manipulált.

Januárban a Front és a magas funkciókban maradt kommunisták ellen egy sor demonstrációt szerveztek Bukarestben. Ezek még nagyobbak lettek, amikor Iliescu bejelentette, hogy a Nemzeti Megmentési Front, az előzetes ígéret ellenére maga is rész fog venni a legközelebbi választásokon. Ezekben a tüntetéseken fontos szerepet játszottak Románia most újraalakult történelmi pártjai, mint a Nemzeti Parasztpárt, a Nemzeti Liberális Párt, valamint a Szociáldemokrata párt.

Iliescu egy ellentüntetésre mozgósította az üzemek munkásait és a bányászokat a hegyekből, de végül rákényszerült, hogy tárgyalásokba bocsátkozzon az ellenzéki pártokkal, és hogy azok részvételével egy új ideiglenes vezetőséget hozzon létre, melyben a Front továbbra is döntő helyzetben maradt.

A politikai harcok küzdőtere szélesebb lett, de az ígért demokratizálás a választások utánra halasztódott. Természetesen ez is csak akkor, ha a választások hivatalos eredménye megengedi ezt.

Temesvár városa, melyben négy nemzetiséghez tartozó emberek élnek: románok, magyarok, németek és szerbek, megőrizte eredeti forradalmi és demokratikus szellemét. Az itteni emberek

többször is kifejezték elégedetlenségüket, az ország aktuális vezetésével szemben. Például egy 1990. március 11-i nyilatkozattal.

Noha az események itt kezdődtek 1989. december 16-án, az ország vezetői a forradalom napjának december 22-ét kiáltották ki, amikor Bukarestben létrejött a Nemzeti Megmentési Front. Ez a tény önmagában véve is feltárja, hogy a forradalmat néhány politikus kisajátította, ami miatt immár maga a város neve is ellenségesen hangzik.

A mai Románia politikai élete sötét erőinek sokszínű spektrumában mind kiterjedtebben használják a hazugságot, a rágalmat. A fő célpontot mindenekelőtt azok képezik, akik az ország valódi demokratizálását akarják.

Ezért nem véletlen, hogy a Vatra Românească Egyesület nevű fasiszta szervezet, amelynek székhelye Marosvásárhelyen (rom. Tîrgu Mureş; ném. Neumarkt) van, egyik jelmondata így szól: „Le Temesvárral!” Az sem véletlen, hogy ez a szervezet nem kapott tömegtámogatást ebben a városban.

De szomorú, hogy Moldova déli részén például, az emberek több évtizedes félrevezetésének eredményeképpen, ami ma is gyakorlatban van, és továbbra is megvan a hatékonysága, a lakosság kövel hajigálja meg a forradalom városából érkező gépkocsikat – ahogy Ştefan Popa román temesvári grafikus elmondja egy budapesti újságnak adott interjújában (Magyar Hírlap, 1990. április 10.).

E város hírnevének befeketítésére irányuló törekvések mögött talán még más is rejtezik.

A kezdettől fogva terjesztett, de a Front által tagadott hír, miszerint december végére egy államcsínyt készítettek elő Ceauşescu ellen, úgy tűnik, hogy igaz, mert mind több forrás megerősíti. A temesvári események túl korán jöttek számukra. A népi mozgalom, mely elsősorban Erdélyre és Bukarestre terjedt ki, az új vezetést valószínűleg ígéretre készítette, amelyeket kezdettől fogva nem volt szándéka teljesíteni. Számos folyamat spontán jellege arra kényszerítette, hogy eltérje több jelenség megjelenését, mert megszüntetésükre nem rendelkezett elég erővel. Marad ezért a manipuláció, valamint a szavak és a tények közötti megegyezés hiánya, amit Ceauşescu idejéből örökölték.

Ebbe a játékba aztán más erők is beléptek, amelyek számára még kevésbé felel meg a demokratizálás.

A kisebbségek helyzete

A kisebbségek helyzete egy ország demokratizmusának legérzékenyebb mutatója. Egy önkényuralmi államban, amelyik a társadalom homogenizálására törekszik, ők kétszeresen is elnyomottak, mert a rendszer etnikai minőségüktől is igyekszik megfosztani.

A kisebbségek problémájának két fontos aspektusa volt a romániai kommunista diktatúra szempontjából.

Az első a román politika kizárólagosságra törekvő hagyományára épül, amely nem elégszik meg a román lakosság abszolút túlsúlyával azokon a területeken, amelyek birtokába az első világháború után jutott, hanem azt kívánja, hogy más népeknek még a nyomai is eltűnjenek ezekről a területekről. Ennek az igyekezetnek a következtében Romániában már szinte alig találni zsidókat, a németek száma pedig nagymértékben csökkent. Izrael és a Szövetségi Németország minden egyes emberért, akit elmenni engedett, konvertibilis valutában fizetett nehéz pénzeket a román államnak. Kettős haszon: pénzt is kap, és egy nagyobb etnikai homogenitást nyer. Ugyanez a törekvés az erdélyi kisebbségek számtalan emlékét, történelmi és kulturális múltjuk emlékműveit és műalkotásait pusztította el. Falvak ezreinek a Ceauşescu által tervezett elpusztítása többek között arra is szolgált volna, hogy ezt a pusztítást meggyorsítsa.

A másik aspektus a diktatúra fenntartásának az eszközeire vonatkozik. Ha sikerül megteremteni a nemzet veszélyeztetett voltának a légkörét, az emberek jobban fognak félni ettől a képzeletbeli veszélytől, mint a diktatúrától, amely rájuk nehezedik. A Ceauşescu korszak propagandája a magyarok jelenlétét úgy mutatta be, mint ami veszélyezteti az állam integritását, mert azok kulturális „igényeikkel” uralni szeretnék, esetleg éppenséggel elszakítani kívánják a románoktól azt a földet. Ennek a kampánynak a frazeológiájában a magyar állam mindig „irredenta törekvések” támogatója

szerepelt. Az a magyar állam, amelyben a hetvenes évek közepéig több évtizeden át tilos volt nyilvánosan beszélni, és különösen a sajtóban írni az ország határain kívül élő magyarok *létéről*.

A Romániában 1977-ben megtartott utolsó népszámlálás adatai szerint Erdély nemzetiségi összetétele a következő volt: 71% román, 22% magyar, 4,5% német és 2,7% egyéb nemzetiségek, mint szerbek, cigányok, ukránok, zsidók, szlovákok, horvátok és mások. A magyarok kis számban Románia más részein is élnek, és összességükben Európa legnagyobb nemzeti kisebbségét alkotják.

Románia egész területén jelenleg 14 nemzeti kisebbség hozott létre saját szervezeteket.

Ceaușescu bukása után a kisebbségek telve voltak a demokratikus létfeltételek megvalósításának reményével, melyek kedvezők lesznek önazonosságuk megtartása számára. Azt remélték, hogy valamit visszanyernek az előző korszakban elszenvedett veszteségekből, melyek a legtöbb kárt az anyanyelvi oktatásnak okozták. Létrehozták egyesületeiket, és új újságokat és folyóiratokat kezdtek kiadni.

Újévi beszédében Iliescu elnök „valamennyi korlátozásnak, minden feszültségforrásnak és ellentétnek a kiküszöbölését” ígérte, hogy meg lehessen valósítani „egy valóban testvéri együttműködést Románia nemzetiségei között”.

Az újonnan létrejött Romániai Magyar Demokrata Szövetség kiáltványában az önrendelkezés elve alapján, Románia területi egységének és szuverenitásának tiszteletben tartásával szükségesnek tartotta a kisebbségek képviselőinek biztosítását a különböző hivatalos szervekben. A szövetség az anyanyelvi oktatás minden szinten történő visszaállítását, a saját kulturális és tudományos intézmények létrehozását és működését, a magyar nyelv használatának biztosítására vonatkozó törvények kidolgozását, a kisebbségek minisztériumának létrehozását, és a magyar nemzet más részeivel való kapcsolattartás szabadságát igényelte.

Vagyis hasonló jogokat, mint amilyenekkel a finnországi svédek bírnak.

Király Károlyt, a Ceaușescu rezsimmel szembeni ellenállás legismertebb személyiségét, akit a román állambiztonsági szervek ionizáló sugarakkal kezeltek, hogy korai halálát kiprovokálják, mely tény Pacea is megerősíti könyvében, kinevezték a Nemzeti Megmentés Frontja alelnökének, és a front kisebbségi bizottsága elnökének. Véleménye szerint a kisebbségeknek – a lakosságban elfoglalt arányuk szerint – egy helyi autonómiával összekötött kulturális autonómiájuk kellene legyen.

Január elején a Front a kisebbségek jogaira vonatkozó nyilatkozatot bocsátott ki, amely általános ígérek mellett kilátásba helyezte a kisebbségek személyes és közösségi jogainak garantálását az ország leendő alkotmányában, egy olyan törvény kibocsátását, amely konkretizálja ezeket a jogokat, valamint a kisebbségek minisztériumának létrehozását, amely összehangolja a törvényes jogok alkalmazását.

Ez a nyilatkozat valójában azt jelentette, hogy a vezetőség nem akar azonnali és konkrét intézkedéseket hozni, hogy a kisebbségek számára annak a helyzetnek a megváltozása, amelyben a letűnt diktatúra idején voltak, egy meg nem határozott jövőben az alkotmány megváltoztatásától függ.

A három konkrét ígéretet viszont becsomagolták az előző rendszer elnyomó gyakorlatának, sovinizmusának és uszításának a kritikájába, szép szavakba, melyek a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) nyilatkozatának célkitűzéseivel kapcsolódtak, úgy hogy a romániai magyarok vezetői sem vették észre, hogy megint becsapták őket. Tekintetüket valószínűleg ilyen mondatok ejtették foglyul:

„A Nemzeti Felszabadítási Front határozottan elítéli az elmúlt diktatórikus rendszernek a nemzetiségekkel szembeni politikáját, és ünnepélyesen kijelenti: megvalósítja és garantálja a nemzeti és emberi jogokat mind a egyének, mind pedig közösségek számára.”

Az átverés nem először történt.

Petru Groza miniszterelnök 1945 után nagyon szép dolgokat mondott a népek barátságáról, az egyenlő jogokról, a Románia és Magyarország közötti határ szellemiesítéséről, és még sok egyébéről. Sok magyar vezető hitelt adott a szavainak, noha ezekkel a beszédekkel egyidőben olyan rendeleteket és törvényeket hoztak, amelyek a diktatúrát mindenki számára megerősítették, és a kisebbségek elnyomását növelték. Ámító szavaival egyike volt azoknak, akik a kommunista diktatúrát előkészítették, amelynek csúcspontja eddig Ceaușescu korszaka volt.

A nyolcvanas évek elejéig még Ceaușescu is tudott szép szavakat mondani. És az érintetteken kívül hosszú ideig mindenki hitelt adott neki.

Ha figyelembe vesszük az előbbieken idézett szöveget, nem csoda, hogy Románia jelenlegi vezetése semmilyen intézkedést nem hozott a kisebbségek helyzetének megváltoztatására. Ezért az következők sem okoznak számunkra semmiféle meglepetést:

- Pálfalvy Attilát, az Oktatásügyi Minisztérium magyar nemzetiségű miniszterhelyettesét, aki a Ceaușescu rendszer által a magyar nyelvű oktatásnak okozott károk újjáépítésén dolgozott, január végén azzal a váddal mentik fel állásából, hogy nacionalista.

- Ezzel a felmentéssel csaknem egyidejűleg a magyarok azon törekvéseire utalva, hogy újra indítanák a megszüntetett magyar iskolák egy részét, valamint a magyar nyelvű egyetemet, Ion Iliescu elnök kijelentette: aggasztóak az erdélyi magyarok szeparatista követelései.

- A kisebbségek minisztériumát mind a mai napig nem hozták létre.

- Az ország vezetése semmiféle választ nem adott a Király Károly által vezetett kisebbségi bizottság jelentéseire és javaslataira. Egyszerűen figyelembe sem vette azokat.

- Az ország elnöke még nem tudott időt szentelni arra, hogy szóba álljon a Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnökével, hogy megbeszéljék a magyar kisebbség problémáit.

El kell gondolkodtasson bennünket az a tény, hogy az ország vezetése ez utóbbi két szervnek a sovinszta megnyilvánulásokról, a gyűlöletről, a kisebbségek és mindenekelőtt a magyarok elleni uszítások fokozódásáról, a magyar lakosokkal szembeni terrorisztikus cselekedetokről szóló értesítéseire egyáltalán nem reagált. Ezeknek az értesítéseknek a teljes figyelembe nem vétele is hozzájárult, hogy lehetségessé váltak a marosvásárhelyi véres események.

Csak nem egyetértettek maguk is ezekkel a jelenségekkel?

A kormány intézkedéseinek a hiányában az erdélyi magyarok a Front nyilatkozata szövegének a szellemében helyi tárgyalásokat kezdtek a magyar iskolák újraindításáról, hogy visszanyerjék *egy részét* annak, amit elveszítettek. Egyes helyeken, mint Temesváron, Nagyváradon, Brassóban, Sepsiszentgyörgyön sikerült is túl sok probléma nélkül egy-egy magyar líceumot újraindítani.

Azt szeretnék, ha a kolozsvári magyar egyetem is újra indulna, amelyet személyesen Ceaușescu számolt fel még Gheorghe Gheorghiu Dej uralma idején, valamint a marosvásárhelyi orvosi és gyógyszerészeti karok is, melyeket a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején fokozatosan románosítottak.

Az első támadást ellenük ebben a témában indították. Szeparatizmussal és a többségi lakossággal való emberi kapcsolatok aláásásával vádolták őket.

A magyar iskoláknak a románokéval való egyesítése a szeparatizmus elleni harc és a testvériség megerősítésének jelszavával történt. Az egyesülés után a redukálás következett, sok helyen a magyar oktatás megszüntetése. Ma ugyanazokat a jelszavakat használják, hogy megakadályozzák a diktatúra következményeinek eltávolítását.

Vannak, akik „racionális” érvekkel jönnek, mint Doina Cornea is, aki minden tekintélyét latba veti a kolozsvári magyar egyetem visszaállítására elleni harcban. Azt a kérdést teszi fel: hogy tud a román társadalomba beilleszkedni az az ember, aki az egyetemet magyarul végezte?

Ezzel az érveléssel kérhetné a román egyetemisták megakadályozását abban, hogy bármely más idegen ország felsőfokú intézményében tanulhassanak.

Ceaușescu idején a román határ csaknem áthatolhatatlan volt a magyarul írt könyvek, folyóiratok és újságok számára.

A „szabadosság” egy rövid periódusa után a jelenlegi román hatóságok, amelyek azt állítják, mint ahogy Ceaușescu idején is tették, hogy tiszteletben tartják a helsinki megegyezést és a bécsi megállapodást, a Biblián kívül újból megtiltották minden magyar nyelvű nyomtatvány behozását az országba. Ugyanakkor a romániai lakosok nem fizethetnek elő magyarországi sajtótermékekre.

A helyzet valóban veszélyessé vált amikor február elején megalakult, a Vatra Românească („román tűzhely”) nevű fasiszta szervezet, amely kulturális szervezetnek mondja magát.

A február 20-án keltezett titkos programja azonban egészen mást tanúsít. Ennek a programnak a 16. pontjában ezt olvashatjuk: „Erdély a miénk volt, a miénk ma is, és mindig is a miénk marad! De sajnos szent román földjét még bepiszkolja a hunok ázsiai lába, a cigányoké és más maradványoké.

A magyarokat nevezi hunoknak, mert egy magyar népi hagyomány ételmében ők rokonságban vannak a hunokkal.

A Vatra tevékenységének a kezdete a magyarok elleni támadások fokozódását jelentette nem csupán a sajtóban, a rádióban és a televízióban, hanem az utcákon is. Mint korábban, ma is ők az egyes számú ellenfél. Újra megjelentek Ceaușescu korszakának jelszavai: a magyarok a románok urai akarnak lenni, el akarják szakítani Erdélyt Romániától. Tüntetések alkalmával a Vatra híveinek ilyen jelmondataik vannak: „Vissza a hunokkal Ázsiába!”, „A határok nyitva vannak, tűnjetek el!”, „Erdély a mi bibliai örökségünk!”, majd ezt skandalizálják: „Mi vagyunk a nép, ti csak ganék vagytok!”

A Vatra halált kér Tőkés Lászlóra, Király Károlyra, Smaranda Enachéra és számos más erdélyi személyiségre, mindenekelőtt a Romániai Magyar Demokrata Szövetség helyi és központi vezetőire.

Smaranda Enache a marosvásárhelyi bábszínház román nemzetiségű igazgatónöje, aki felemelte szavát a kisebbségek jogai érdekében. Egyszer a magyar iskolák visszaállításáról szóló vita során azt mondta: „A románok nehezen tudják felfogni, hogy a diktatúra az elnemzetlenítés politikájával jobban elnyomta a kisebbségeket. A magyarok, a kisebbségek számára a forradalom nem hozott reális változásokat.”

Smaranda Enache egyike a marosvásárhelyi „Europa” Club megalapítóinak.

Ebben a kérdésben is világos a Vatra álláspontja: Az említett programnak ugyancsak a 10. pontjában így fogalmaznak: „Mi románok vagyunk – ne hagyjátok magatokat félrevezetni a „Pro Europa!” jelmondatokkal. Bennük a román nép pusztulása rejlik. (...) A közös európai ház nem lehet más, mint Románia nemzeti és területi egységének a megszüntetése.

Következésképp a magyarok vezetőit, valamint a románokat is, akik azt akarják, hogy Románia európai ország legyen, fel kell akasztani.

Némely erdélyi helységeken, üzleteken stb. magyar nyelvű feliratok kezdenek megjelenni. Ezeket megsemmisítik, lefestik ugyanazon 16. pont előírásainak megfelelően: „A román nyelv az egyedüli úr! Nem akarunk másfajta nyikorgást a fülünkbe – egyetlen másféle szót sem, csak románt!!!”

Lefestik, megrongálják magyar személyiségek szobrait, emléktáblákat, amelyek az erdélyi kisebbségek kulturális múltjára emlékeztetnek.

Már februárban megkezdődött a magyarok rohamcsapatok általi bántalmazása az utcán, eleinte csak Marosvásárhelyen, majd más helyeken is, mint Szatmárnémetiben (rom. Satu Mare; ném.: Sathmar).

A különböző erdélyi városok magyar lakosai, valamint románok is, akik nyilvánosan bizonyosságát adták demokratizmusuknak, telefonhívásokat, valamint leveleket kapnak ilyen szövegekkel: „Büdös sovíniszta, kérd ki az útleveledet, és menj Magyarországra, amíg még van időd.”

A Vatra gyűlésein, amelyeket Erdély különböző részein tartanak, olyanok nem vehetnek részt, akik nem románok. Eltávolítják őket, a magyar újságok tudósítóit megverik, mint ahogy a román televízió magyar operatőreit is.

A rendőrség (a policia) szervei mindenütt „semlegesek” voltak, és az ujjukat sem mozdították. Az ország vezetése a vakot és a süketet játszotta, és így legalábbis néma bűntársa volt a marosvásárhelyi pogromok előkészítésének.

Mi történt Marosvásárhelyen?

A Vatra Românească hívei március 16-án és 17-én csak ízelítőt adtak a később történetekből. Akár egy fékezhetetlen horda mindenkire rárontottak, aki magyarul beszélt, függetlenül annak nemétől vagy életkorától, még olyan románokat is megvertek, akikről azt hitték, hogy magyarok. Megostromoltak egy patikát, mert a román „Farmacie” szó mellett ki volt rá írva magyarul is, hogy „Gyógyszertár”. Bántalmazták a budapesti televízió operatőreit, akik megpróbálták szalagra venni az eseményeket, és

megrongálták a készülékeiket. Nyugati országok újságíróit is megverték. Elégették azokat a virágkoszorúkat, amelyeket az 1848-as magyar forradalom évfordulóján az események emlékhelyeire az emlékezők kihelyeztek. Megtámadták a református felekezet egyik irodáját, és károkat okoztak az egyházi tulajdonban.

Ezen a két napon kezdtek sebesültekkel megtelni a város kórházai.

A rendőrség, a „policia” csak állt, és nézte, ami történik.

Március 19-én a Vatra a mintegy 40 km távolságban fekvő román falvakból erősítést hozott. Ezek a leitatott emberek karókkal, vasrudakkal, láncokkal, villákkal, kaszákkal és baltákkal voltak felfegyverezve. A város és a megye vezető szerveiben levő magyar nemzetiségű tagok azonnali lemondását követelték. Megtámadták és szétzúzták a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) helyi székházát, valamint a Nemzeti Liberális Párt helyi székházát is. Összegyűltek a román rádió és televízió helyi stúdiói előtt, követelve, hogy a december végén újraindult magyar nyelvű adásokat azonnal és véglegesen szüntessék be. Ilyen jelmondatokat üvöltöttek: „Egyesülünk, harcolunk, Erdélyt nem adjuk!”, „Le Tökés Lászlóval!”, „Le Smaranda Enachéval!”, „Le Temesvárral!”, „Magyar vért akarunk inni!”, kötelet kértek Sütő András magyar írónak, az ausztriai Herder díj kitüntetettjének, az RMDSZ megyei elnökének a nyakára.

Azok a szervek, amelyeknek a feladata a közrend biztosítása, meg sem kísérelték ezeket megállítani.

Az RMDSZ megyei székházában 72 ember volt. Az ostrom délután 4 órakor kezdődött, és három és fél óra hosszat tartott. A bent levők úgy próbáltak védekezni, hogy szekrényeket toltak az ajtók elébe. Többször kérték a katonaság segítségét, de hiába. Végül kénytelenek voltak a padlásra húzódní. A kint levők megpróbálták felgyújtani az épületet a román katonáktól kapott benzinnel, akik a nézők szerepét játszották.

Fél nyolc felé megjelent Judea ezredes, a városi tanács elnöke, aki ezekben a napokban aktív szerepet játszott a tömeg felbujtásában. Azt ígérte az épületben levőknek, hogy katonai tehergépkocsikkal biztonságos helyre szállítja őket.

A kocsiba való beszálláskor a tömeg baltákkal és vasrudakkal rájuk rontott. A katonák visszavonultak, az ezredes nem volt sehol.

Néhány perc múlva a teherautó a vérrel borított emberekkel egyenesen a kórházba indult.

Sütő András írónak szétzúzták a jobbszemét, eltörték három bordáját, és főleg a fején és a bal kezén voltak súlyos sebei.

A repülőn, amelyik egy bukaresti kórházba vitte, Judea ezredes kísérte. Mivel Romániában nem érezte biztonságban az életét, kérte, vigyék Budapestre, ami meg is történt a következő napon.

Másnap, március 20-án a város központjában mintegy 20.000 magyar gyűlt össze égő gyertyákkal és könyvekkel a kezében, kérvén az előző napok pogromjai szervezőinek a megbüntetését, valamint Iliescu elnök odautazását. Énekekkel és imákkal várták az érkezését. Az ország elnökének azonban „nem volt ideje”.

Dél tájban a Vatra Românească szervezet tagjai érkeztek a városközpontba, ezt skandálván: „Țirgu Mureș românesc, niciodată unguresc!” (Marosvásárhely román, soha nem magyar!)

Marosvásárhely, akár a többi erdélyi város is, románosítási folyamaton ment át. Az 1956-os népszámlálás idején a magyarok aránya 77%-os volt, 1966-ban 69%, míg 1977-ben 62%. Ez utóbbi évben a számuk meghaladta a nyolcvanegy ezret.

A múlt év decemberében, a kommunista párt székházának a nép általi elfoglalása idején találtak egy 1985. november elsejére keltezett titkos dokumentumot, mely szerint a magyarok aránya akkor 55,9% volt. Ez a dokumentum előirányozza, hogy találjanak munkahelyet és lakást 7600 román családnak, ami – családonként három személyt számítva – 22.800 személyt jelent, hogy 1990-ig a románok elérjék az 58-60%-ot.

Ezeket az embereket Erdélyen kívüli román területekről hozták.

Térjünk vissza a március 20-i eseményekre.

A két demonstrációt egy rendőrkordon választotta el.

Hat óra tájban autóbuszokkal és teherautókkal újra részeg falusiak érkeztek a városba, éppúgy felfegyverezve, mint az előző napon, és románul azt üvöltötték: „Magyar vért iszunk!”

Fél hétkor a román tömeg fele áttörte a rendőrkordont, és egy véres verekedés tört ki.

Ez az a pillanat, amikor az erdélyi magyarok először ütöttek vissza. Ágakat törtek le a fákról, a park padjait szedték szét, és elvették a fegyvereket a román támadóktól. Segítséget kaptak a város cigány lakosaitól is.

Hét órakor, amikor a támadókat visszaverték, a hadsereg úgy vélte, hogy elérkezett az ő pillanata, és a tankok bevonultak a város központi terére.

A Vatra Românească és ki tudja még ki által uszított emberek két magyar lakosságú falut is megtámadtak a közelben. A magyar lakosság sok helyen barikádokat emelt a falvai körül, és állandó őrséget szervezett.

Az események okát megtaláljuk a Vatra Românească Egyesület programjának 18. pontjában: „Az egyesület elsődleges feladatának a megfélemlítés különböző szempontjainak és módozatainak a megvalósítását tekinti. Ebben a szövegösszefüggésben az ellenfél vezéreit, legtehetségesebb vezetőit el kell távolítani vagy egy semlegesebb keretbe kell kényszeríteni – ez az Egyesület legfontosabb és azonnali lépése, majd a nem-románok tudatosítása arról a tényről, hogy nincs többé mit keresniük Romániában, és hogy számukra a jövő fizikai és szellemi integritásuk számára itt semmi biztonságot nem nyújt. Így lehetetlen, hogy a szent román föld ezen elemek emigrálása révén ne tisztuljon meg szégyenfoltjaitól. Az itt maradtak megsemmisítése számára utólag a leghatékonyabb módszereket fogjuk használni.”

Nem némi „egyszerű” és sajnálatos etnikai konfliktusokról van szó, mint ahogy az események a Rompres román sajtóügynökség dezinformációi alapján a tömegkommunikáció egyes híreiben tűntek itt Svédországban is, hanem egy sor eltervezett büntényről, melyeket előre elkészített forgatókönyvek alapján rendeztek meg.

És majdnem bizonyos, hogy nem utoljára.

A kisebbségek helyzete félelmetesebb, mint Ceaușescu idején volt.

A pogromok után

A román sajtó nagy része, valamint a román rádió és televízió arról informálta a közönséget, hogy a magyarok provokálták a véres eseményeket. Informális utakon az a hír terjedt el egész Romániában: a magyarok ölik a románokat Erdélyben.

A Magyar Demokrata Szövetség vezetőinek nem engedték meg, hogy megjelenjenek a „Szabad” Román Televízió román nyelvű adásaiban.

Több moldvai és munténiai egyetemi központban magyarellenes tüntetéseket szerveztek, azt terjesztve róluk, hogy ők azt akarják, hogy a magyar legyen a román állam hivatalos nyelve, és hogy az ország minden egyetemén a magyar legyen az előadások nyelve. Az egyik jelmondata ezeknek a gyűléseknek: „Magyarok, senkinek nincs szüksége rátok!”

Első reakciójaként az ország vezetése is a magyar kisebbséget nevezte meg hibásnak, azt állítva, hogy eltúlzott igényeik, a szeparatizmusra való hajlamuk aggodalmat keltett a román lakosságban. Rövidesen azonban kicserélték a lemezt, közölvén: a magyar kormány a hibás, valamint bizonyos magyarországi revizionista körök, amelyek bátorítják az erdélyiek eltúlzott követeléseit. Ezek még Ceaușescu idejéből nagyon ismerős nézetek.

A két állam közötti kapcsolatok a múlt év decemberében nagyon ígéreteseknek tűntek. Magyarország volt az első állam, amely elismerte Románia új vezetését, a határ menti radarjaival segítette a román hadsereget a „terroristák” központjainak a felfedezésében, és a szomszéd államnak hatalmas mennyiségű élelmiszert és gyógyszert szállított, amely nagyrészt a lakosság adományaiból jött össze.

Magyarország külügyminisztere még decemberben Bukarestbe látogatott, ahol a két fél megegyezett, hogy Ceaușescu utolsó éveiben megromlott kapcsolatokat újra kell építeni, a román állam integritásának elismerése és a magyar kisebbség jogainak garantálása alapján.

Sem a magyar kormány, sem a magyarországi pártok és szervezetek nem hallgatták el véleményüket az előbbieken ismertetett negatív jelenségekről.

Petre Roman, az első román miniszter egy március 21-i nyilatkozatában azt állította, hogy „elegendő dokumentum van a birtokomban, amelyek bizonyítják a magyar beavatkozást Románia belügyeibe”, és ezeket be fogja mutatni Magyarországi miniszterelnökének.

Ezeket a dokumentumokat mindmáig senki sehol senkinek nem mutatta be

Ceaușescu is úgy vélte, hogy a romániai kisebbségek sorsa az ország belső ügye, és beavatkozásnak tartotta, ha valaki érdeklődött felőlük.

A bukaresti egyetemisták kivonultak az utcára, és tüntettek a magyar nagykövetség előtt. A nagykövet szóba állt velük, és amikor az egyetemisták a beszélgetés során arra a következtetésre jutottak, hogy előzőleg becsapták őket, kérték, hogy jöjjön oda a román televízió egy riportere. A magyar nagykövettel készült beszélgetést soha nem közvetítették.

Március 21-től kezdve Hargita és Kovászna megyékben, ahol a lakosság többsége magyar, valamint Marosvásárhelyen általános sztrájkot hirdettek, kérve a pogromok szervezőinek leleplezését és megbüntetését, a lakosság hazugságmentes informálását a történeletről, és jogokat a magyar kisebbségnek. Hasonló szellemben nyilatkozott a Romániai Magyarok Demokratikus Szövetsége is, mely szervezetnek 600.000 tagja van.

Több marosvásárhelyi üzemben a román munkások csatlakoztak a magyarokhoz.

Sem a magyar kormány, sem pedig a magyarországi pártok és szervezetek nem hallgattak az előbbieken során ismertetett negatív jelenségekről.

A sztrájk március 24-én ért véget, amikor Petre Roman miniszterelnök egy kormánynyilatkozatban megígérte, hogy felelősségre fogják vonni a rágalmakat terjesztőket, hogy a következő iskolai évben minden szinten megszervezik a magyar nyelvű oktatást, hogy garantálják a kisebbségek nyelvének szabad használatát, és megengedik a nyelvükön írott könyveknek és kiadványoknak az országba való szabad behozatalát.

A román kormány nem engedte, hogy az ENSZ egy rendkívüli küldötte belépjen az országba, akinek a feladata az lett volna, hogy megvizsgálja az emberi jogok esetleges márciusi megsértését Marosvásárhelyen.

Mint a Ceaușescu korszakban.

Létrehoztak viszont egy különleges kormánybizottságot, amelynek az lett volna a feladata, hogy megvizsgálja a marosvásárhelyi eseményeket, de egyetlen bűnöst sem talált az uszítók között.

A tények azonban beszélnek.

Tény, hogy ebben a városban az első letartóztatott magyarok és cigányok voltak, akik a megtámadott magyarok segítségére siettek.

Tény, hogy Dan Petrescut, a Kulturális Minisztérium miniszterhelyettesét megdorgálták, mert a budapesti látogatása alkalmával bírálta a Vatra Românească Egyesületet.

Petre Roman miniszterelnök, aki előzőleg azt ígérte (mint az előbbieken olvashattuk), hogy „a következő iskolai évben *minden szinten* megszervezik a magyar nyelvű oktatást”, egy svájci és nyugat-német újságíróknak adott interjújában visszautasította a magyar egyetem újraindításának lehetőségét, mivel „Románia kizárólag egyetlen nép, egyetlen kultúra és egyetlen nyelv alapzatán áll.” És miután minden európai állam vezetőjének és különböző nemzetközi szervezeteknek írt egy levelet, kérve, hogy befolyásukat latba vetve akadályozzák meg Magyarországot Románia belügyeibe való beavatkozásában, elfeledve a március 21-i nyilatkozatát, melyben kijelentette, anélkül, hogy közben pislogott volna: „Én soha nem vádoltam Magyarországot a romániai eseményekért.”

Radu Ceantea, a Vatra Românească Egyesület elnöke ma is magabiztos. A budapesti rádióstúdióknak adott interjújában így nyilatkozott: „Ha a magyarok nem csillapodnak le, a harc folytatódni fog, és a harc halállal fog végződni. És ez egy nagyon csúnya dolog lenne!”

Február hónapjától kezdve újból növekedett a Magyarországon politikai menedékkert kérésű román állampolgárok száma. Jelenleg körülbelül napi kétszázra rúg a számuk, és most szinte kizárólag magyarok érkeznek.

Magyarországra szökött Gelu Păteanu román költő is, a magyar irodalom számos művének fordítója, akit a kisebbségek jogaival kapcsolatos álláspontja miatt többször halállal fenyegettek, ezért életét nem látta biztonságban Románia területén.

Ștefan Popa temesvári román karikaturista a fennebb idézett interjúbán kijelentette: „Ami Marosvásárhelyen történt, az a jóérzésű románok millióinak a szégyene. Ha ez így folytatódik, mi Temesváron letagadjuk, hogy románnak születtünk, és csak temesváriaknak fogjuk nevezni magunkat.”

A svéd hatóságok valószínűleg más prizmákon keresztül látják a romániai helyzetet. A román állampolgárokat, akik az utóbbi években kaptak itt politikai menedékjogot – beleértve a magyar nemzetiségűeket is – svéd utazási okmányaik lejártával a román nagykövetségre küldik, hogy ott kérjenek útlevelet. Ez azért valószínű, mert a román kormány azt nyilatkozta önmagáról, hogy demokratikus.

Következtetések helyett

Amikor elért hozzám a marosvásárhelyi pogromok híre, eszembe jutott egy esemény a harmincas évekből. A Vasgárda Ó-Romániából érkezett rohamcsapatai megtámadták Erdély városaiban a zsidókat, bántalmazták őket, és elpusztították az üzleteiket. Holtak is maradtak utánuk.

Ez volt a zsidók legyilkolásának az előjátéka, amely a háború elején történt a román hadsereg aktív részvételével, és néhány százezer holtat eredményezett, különösen Moldvában és Besszarábiában.

Vajon mi történne az erdélyi kisebbségekkel, ha a Vatra Românească Egyesület birtokába kerülne a hatalom, és szent háborút hirdetne ellenük?

Hogy ez nem történhet meg napjainkban? A huszadik század több ízben is tanúja volt ilyen szörnyűségeknek.

Nem tudhatni, melyek azok az erők, amelyek a mai Romániában korábbi időkben elültetett gyűlölködést a régiek mintájára alkotott hazugságok szerint manipulálják. Úgy tűnik, hogy a kommunista fasizmus kéz a kézben jár a fasizmus más árnyalataival. Nem lehet tudni, kik azok, akik végül kihasználják, kik azok, amiknek a kezébe jut a hatalom, de egy dolog kétségtelen: ilyen körülmények között nem jöhet létre demokrácia.

Vajon milyen szerepe lesz a politika szélhámosai által felszabadított brutális erőknek a közelgő választások idején?

A jelenlegi pártok nem sok bizalmat tudnak kelteni egy pozitív változás lehetősége iránt. A csak a többség számára működő demokratizmus a lidércnyomások világába tartozik. Románia legtöbb jelenlegi pártjának programja meg sem említi a kisebbségeket. Akik ezt mégis megteszik, elvontabb általánosságokat fogalmaznak, mint amik a Front programjában vannak.

Igaz, hogy ha a román politikai tényezők azt kívánják, hogy a kialakított légkörben esélyük legyen a választásokon, egyetlen pártjuk sem engedheti meg, hogy a programjába bevegye a kisebbségek problémáinak demokratikus megoldását.

Az, ami ma van, az átmeneti. Választásokkal vagy azok nélkül a román társadalom arra törekszik, hogy egy új fasiszta rezsimit hozzon létre.

Bármi történne, egy dolog legyen világos: fasiszta népek nem léteznek.

Bizonyos feltételek között és megfelelő módszerekkel valamennyi nép nagy része bármilyen szellemben és bármely célra befolyásolható.

A svéd nép nagy része olyan befolyás alá került, hogy elhiggye a megszépítő hazugságokat mindenről, amit kommunistának és szocialistának hívnak az egész világon.

A román nép szegénységben élt egy szinte hermetikus elszigeteltségben a világtól, elbutítva felbujtó hazugságok által a kisebbségekről, mindenekelőtt a magyarokról, de sok politikusi nemzedéke nagyzási hóbortja következtében saját magáról is

Rossz emberek minden népben találhatók.

De többségük, a Tőkés Lászlónak és Smaranda Enachénak most csapdát készítők, nem is gondolnak arra, hogy ugyanaz a kötél őket magukat is megfojthatja a jövőben.

Minden fasiszta hisztériával és diktatúrával igazolódik: a becsületes emberek egy társadalomban mind erőtlenebbekké válnak.

Úgy tűnik, hogy a román társadalom külső segítség nélkül nem fogja tudni elfoglalni a helyét egy civilizált Európában.

Azon viszonyok és változások között, amelyek éppen most uralkodnak a világon, általános érdekű nélkülözhetetlen követelmény és közös érdek, hogy Európában ne legyen olyan nép vagy kormány amely közömbösen nézi valamely más nép balsorsát ezen a kontinensen.

(Megjelent svédül Jan Behre lapszerkesztő románból készült fordításában az EXAUDI című göteborgi folyóirat 28. számában, 1990 májusában. Magyarul a KAPU 2016./9. száma közölte először.)

(Mai utószó: - ha komolyan vesszük a fogalmak elemzését, csak egy új megközelítéssel lehetne megmondani, mi is az a „demokrácia” - 2016.)